

ЕТИКО-ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ АВТОРСЬКОГО ПРАВА В ДИСТАНЦІЙНІЙ ОСВІТИ

Філіпова Л.Я.

Харківська державна академія культури, м. Харків

В умовах поширення дистанційної освіти залишається багато невирішених або суперечливих проблем етико-правового характеру, серед яких визначаються головні: процесуальні проблеми; інституційна політика захисту авторського права (АП) та інтелектуальної власності (ІВ); проблеми ліцензування програмного забезпечення дистанційних курсів; загальні проблеми АП та ін. За зарубіжним досвідом (І. Галинська, А.Панченко, А.Кольєр) такі проблеми конкретизуються наступним чином.

Процесуальні проблеми передбачають вирішення багатьох питань з боку освітньої організації, зокрема: чи гарантує вона, що навчальні матеріали вільні від плагіату? чи всі вони захищені АП? чи використано у матеріалах необхідне цитування або ідентифікація джерела тощо. За досвідом американських університетів, наголошується важливість відповідальності персоналу щодо роз'яснення правил, пов'язаних з АП, ще перед початком складання курсу, щоб укладачі не використали захищені АП матеріали, а також вирішуються й інші питання. Інституційна політика щодо ІВ передбачає врахування таких питань, як обов'язкова наявність повідомлення про АП на всіх навчальних матеріалах, вказуючи, що вони належать факультету або університету; а також для інтернет-ресурсів бажано типове повідомлення з необхідною позначкою копірайта (Copyright або ©). Наприклад, в університеті шт. Пенсільванія, розробники курсу підписують контракт, вказуючі, що курси, які вони розробляють, будуть належати університету (А. Кольєр). Програмне забезпечення та проблеми ліцензування є складними та залишають ще невирішені питання, наприклад, чи може програмне забезпечення поширюватися в міжнародному масштабі? Існують різні підходи до поширення програмних продуктів всередині власної країни і за кордоном; про платне/безоплатне користування студентами дорогого програмного забезпечення; про дозвіл користування освітніми ресурсами на бібліотечному сайті вільно/платно тощо.

Залишається суперечливою теза про "використання навчальних матеріалів з метою освіти" як визначальний критерій "законного використання". Вважають, що помилково припускати, що захищені АП матеріали можуть використовуватися в курсах вільно тільки тому, що курси призначені для цілей освіти. Адже педагогічні видавництва отримують прибуток від продажу видаваних ними книг і підписок на журнали.

Отже, питання захисту авторських прав на інтелектуальну власність в сфері дистанційного навчання намагаються успішно вирішити в окремих державах, а також на світовому рівні. Як показує досвід зарубіжних країн, більш ефективними є правові важелі управління цими процесами в мережі, але їх підтримкою повинні завжди залишатися морально-етичні норми, які слід використовувати усім учасникам інформаційно-освітнього середовища.